УДК 330
Соріна О. О.[1], Хмельковська Т. В.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-513м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙ НА ОКРЕМИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Війна в Україні особливим чином впливає на організації, що знаходяться різних етапах життєвого циклу: створення, розвитку, стабільності та занепаду, створюючи для них як додаткові виклики і проблеми, так і нові можливості.

Життєвий цикл організації - це «загальносистемна властивість організації, що відображає сукупність періодів динамічних змін у перебігу її життєдіяльності від формування до ліквідації, протягом якого закономірно змінюється послідовність окремих етапів, кожен з яких характеризується певним комплексом стратегічних цілей, завдань, ресурсів, технологій та структури» [1].

Будь-яка організація, незалежно від її розміру та сфери діяльності, проходить певні етапи становлення. Згідно з підходом всесвітньо відомого гуру менеджменту Іцхака Адізеса, цикл розвитку компанії схожий із життєвим шляхом людини і включає послідовні стадії існування: народження, дорослішання, розквіт, зрілість та занепад.

Після початку військових дій в Україні більшість вітчизняних підприємств та організацій, незалежно від етапу їх життєвого циклу, стикнулись з такими проблемами, як:

- труднощі у пошуку персоналу та збереженні кадрового резерву через масову мобілізацію.
- труднощі з доступом до фінансів, через економічну нестабільність та великі витрати держави на оборону;
- необхідність пошуку нових рішень і технологій для адаптації під час війни.

Проте знаходження організації на окремому етапі життєвого циклу створює свої особливості для її подальшого існування під час війни:

1) етап народження (створення).

Перш за все слід відмітити, що війна спонукає до заснування нових організацій, спрямованих на гуманітарну допомогу, захист населення або розвиток технологій безпеки [2]. Наприклад, київський підприємець Северіон Дангадзе заснував виробництво українських бронежилетів. Від початку війни чоловік записався у територіальну оборону Києва. Тоді він і побачив, наскільки великою була потреба в індивідуальному захисті для бійців. Тож невдовзі Северіон Дангадзе вирішив заснувати компанію UKRTAC з виготовлення бронежилетів [3].

Проте відсутність досвіду роботи, постійних клієнтів, доступу до фінансових ресурсів, а також несприятливе зовнішнє середовище часто призводять до виходу таких компаній з ринку.

2) етапи дитинства (розвитку) та дорослості (стабільності).

На відміну від новостворених компаній, компанії які знаходяться на цих етапах життєвого циклу, як правило, мають більш стійке становище і більш широкий вибір стратегій виживання. Основними завданнями організацій для цих етапів можна вважати:

- підвищення уваги до безпеки персоналу та активів - можливим рішенням може стати переміщення офісів та виробництв у безпечніші регіони;

- «позбавлення від зайвого» - концентрація на основних видах діяльності, які приносять найбільший дохід, щоб забезпечити виживання;

- прискорення адаптації до нових реалій – наприклад, шляхом зміни стратегії постачання та/або виходу на нові ринки.

Так, прикладом адаптації під воєнні умови може слугувати мобільне поштове відділення, створене логістичною компанією «Нова пошта» для деокупованих територій, які не мають світла.

Іншим прикладом може бути тернопільське підприємство Eleek, яке переобладнало електробайки для збройних сил України. Електричні велосипеди компанії є безшумними, маневровими та можуть розвивати швидкість до 90 км/год. Ці переваги виявилися корисними для військових на полі бою, тому Eleek адаптувала свою цивільну модель Atom для потреб армії [3];

- пошук джерел підтримки бізнесу з боку міжнародних організацій, багато з яких існують протягом тривалого часу та мають розгалужену мережу зв'язків і велику кількість проєктів, що фінансуються;

- посилення уваги до соціальних проєктів, проєктів допомоги армії та підтримки постраждалих від конфлікту;

- розробка та впровадження планів управління ризиками для забезпечення стійкості в умовах війни.

3) етап старіння (занепаду). Як і компанії на етапі створення, організації, що знаходяться на стадії занепаду, як правило мають обмежений потенціал для виживання. Тому можливими рішеннями для них можуть стати:

- продаж активів та повна ліквідація;

- реорганізація, скорочення штату – якщо компанія бажає почати новий напрямок діяльності, використовуючи попередні напрацювання;

На останнє слід також зауважити, що для деяких видів бізнесу під час війни етап життєвого циклу є менш важливим, ніж галузева специфіка. Наприклад, сільськогосподарське підприємство прив'язане до конкретного місця та незалежно від стадії його розвитку, евакуювати його неможливо. У

ІТ-компаніях ситуація протилежна: вони досить легко адаптуються до викликів війни шляхом організації дистанційної роботи персоналу.

Отже, війна в Україні суттєво впливає на різні етапи життєвого циклу організацій. Це вимагає від організацій пошуку нових шляхів розвитку та адаптації, а також уважного вивчення їхніх внутрішніх процесів для забезпечення стабільності та успішного функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Життєвий цикл організації. Фармацевтична енциклопедія. URL: https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/6962/zhittyevij-cikl-organizacii

2. Громадські організації та активісти під час війни: стан та перспективи. Освітньо-аналітичний центр розвитку громад. URL: https://salo.li/38A5B78

3. Три стратегії адаптації бізнесу до умов війни. Kyivstar Business Hub. URL: https://salo.li/4087e66